

Youri Meersschaut [links]
en Joost Backx [rechts]

DE KRACHT VAN ONDERZOEK EN MONITORING

“
**Ons werk is
onmisbaar
voor
het beleid,**”

Hoe beschermen we Vlaanderen en Nederland tegen overstromingen? Hoe geraken schepen vlot tot in de havens? En op welke manier geven we de natuur in het Schelde-estuarium alle kansen? Om beleidsmakers te ondersteunen gebeurt er achter de schermen voortdurend wetenschappelijk onderzoek. Joost Backx en Youri Meersschaut, voorzitters van de werkgroep Onderzoek & Monitoring: “Onze conclusies vormen de basis voor duurzame oplossingen.”

Sinds de derde Scheldeverruiming is Antwerpen veel vlotter bereikbaar voor schepen én doen Vlaanderen en Nederland aan ‘flexibel storten’: een stortstrategie waar ook de natuur van profiteert. Twee vliegen in één klap dus. “Het flexibel storten van baggerspecie is een schoolvoorbeeld van slim beheer dat gestoeld is op wetenschappelijke inzichten”, zegt **Joost Backx**, Nederlands voorzitter van de werkgroep Onderzoek & Monitoring. “Het is mogelijk dankzij onderzoek en monitoring. We volgen de resultaten voortdurend op en passen de stortmethode aan waar nodig”, aldus **Youri Meersschaut**, voorzitter aan Vlaamse kant.

De werkgroep Onderzoek & Monitoring zit al jaren in het zadel. Toch loopt ze sinds 2014 vooral in de kijker met de Agenda voor de Toekomst. Wat houdt die agenda in?

Youri Meersschaut: “De Agenda voor de Toekomst is een direct gevolg van de eerste evaluatie van het verdrag over beleid en beheer van het Schelde-estuarium in 2013. Daaruit bleek dat het estuarium met heel wat ongunstige ontwikkelingen te kampen heeft. Door de toegenomen getijslag zijn er bijvoorbeeld grotere overstromingsrisico’s, vooral in het Vlaamse beheergebied, waaronder Antwerpen. De ecologische waarden van platen, slikken en schorren staan onder druk. De Agenda voor de Toekomst bundelt die uitdagingen en stippelt een pad uit om er antwoorden op te vinden. In 2014 zijn we begonnen met een eerste onderzoeksprogramma in het kader van de agenda. Dat voeren we nu uit, naast ons andere onderzoekswerk.”

Wat zijn de speerpunten van jullie onderzoeksprogramma?

Youri Meersschaut: “De belangrijkste uitdagingen voor het Schelde-estuarium kun je grofweg onderverdelen in acht thema’s: zeespiegelstijging en waterveiligheid, sedimentbeheer, de capaciteitsstudie, de Nieuwe Sluis in Terneuzen, de zoetwaterproblematiek, natuur, de slibbalans en de toegenomen getijslag [het verschil tussen hoog- en laagwater]. Daarop ligt de focus van het onderzoek. Maar die thema’s staan niet los van elkaar. Neem sediment: dat onderwerp heeft links met heel wat andere uitdagingen. Je kunt het niet loskoppelen van flexibel stor-ten bijvoorbeeld, of van de problematiek van getijslag. Die synergieën nemen we mee in beschouwing. Ook natuur is een thema dat overal terugkomt. Daar geven we dus veel aandacht aan.”

TUSSENBALANS

Joost Backx: “Wat hoog op het prioriteitenlijstje komt, is niet alleen de keuze van beleidsmakers of onderzoekers. We houden ook rekening met wat de stakeholders belangrijk vinden. Met hen willen we aan *joint fact finding* doen: het eens raken over feiten nog vóór het tot besluitvorming komt. In de Schelderaad, het officiële adviesorgaan van de VN-SC, informeren we de stakeholders regelmatig over de inhoud en voortgang van ons onderzoek. Dit jaar gebeurt dat extra intensief: we maken een balans op van het eerste onderzoeksprogramma van de Agenda voor de Toekomst. De stakeholders geven ons daarover feedback, bijvoorbeeld over welke thema’s voor hen prioritair zijn. Tijdens een zitting begin dit jaar spraken

we af dat we extra aandacht zouden besteden aan zoet water, getijndringing en natuur. Daar zullen we dan ook meer en interactiever over communiceren.”

Krijgen de stakeholders alleen tijdens de Schelderaad informatie over de onderzoeken?

Joost Backx: “De Schelderaad is een belangrijk moment om kennis te delen, net als het jaarlijkse Scheldesymposium. Maar we koppelen ook terug in een meer informele setting of bij minder grootschalige bijeenkomsten. Zo zullen we de stakeholders in de toekomst ook uitnodigen tijdens zittingen van onze acht projectgroepen. We rollen nu een structuur en werkwijze uit, te beginnen met de nieuwe projectgroep Langetermijnperspectief Natuur.”

1 WERKGROEP, 8 PROJECTGROEPEN

De werkgroep Onderzoek & Monitoring verenigt acht projectgroepen, die elk focussen op een eigen domein. De projectgroepen **Evaluatie en Rapportage** en **Databeheer en Monitoring** staan in voor de monitoring binnen de werkgroep. De gegevens die zij verzamelen zijn van belang voor de evaluatie van de ontwikkelingen in het estuarium en worden gebruikt door de vijf projectgroepen binnen

O&M die gericht zijn op onderzoek:

Natuur: gaat op zoek naar essentiële kennis over het ecologisch functioneren van het estuarium en de manier om de veerkracht daarvan te versterken.

Zoetwaterbeheer: onderzoekt de zoet-zoutbalans en zoekt naar een manier om voldoende zoet water te garanderen bij elke toekomstige

toepassing in het estuarium, zoals industriële koeling.

Slib en Zeeschelde: onderzoekt de hogere concentraties aan slib in de Zeeschelde en heeft met name aandacht voor de omslag naar een zogenaamd hypertroebel systeem.

Storten en Meergeulenstelsel: bestudeert de optimalisaties van de stortstrategie met als doel het meergeulenstelsel zoveel mogelijk te behouden.

Monding en Modellen: gaat aan de hand van een kwalitatief modelinstrumentarium na hoe de kust en de Scheldemonding kunnen worden voorbereid op de klimaatverandering.

De projectgroep **Flexibel Storten** is een buitenbeentje: die wordt niet ingedeeld in onderzoeks- of monitoringactiviteiten, maar staat in voor operationeel beheer op het terrein.

De voorzitters van de werkgroep hechten veel belang aan de mening van stakeholders en onafhankelijke experts.

“
We gaan voortdurend na of Nederland en Vlaanderen met hun afspraken de vooropgestelde doelen bereiken.”

Youri Meersschaut

EVALUATIERAPPORT

De werkgroep Onderzoek & Monitoring doet niet alleen onderzoek naar toekomstige maatregelen. Ze bekijkt ook of het huidige beleid het gewenste effect heeft.

Youri Meersschaut: “We volgen voortdurend op of Nederland en Vlaanderen met hun afspraken de vooropgestelde doelen bereiken. Om de zes jaar stellen we een evaluatierapport op. De projectgroep Evaluatie en Rapportage verzamelt daarvoor alle data uit het monitoringprogramma MONEOS, dat Vlaanderen en Nederland samen uitvoeren. Die data worden geana-

lyseerd en vervolgens geëvalueerd. Op basis van die evaluatie kunnen we het beleid waar nodig aanpassen. Op dit moment zijn we bezig aan onze tweede evaluatie: T2015. De eerste resultaten verwachten we medio 2017.”

Joost Backx: “Uit de evaluatierapporten leren we erg veel. Betrouwbare monitoring is onmisbaar om het beleid in het Schelde-estuarium op te volgen. Daarvoor doen we niet alleen een beroep op onze eigen metingen, bijvoorbeeld door de projectgroep Databeheer en Monitoring. We houden ook rekening met monitoringgegevens die we krijgen van projectgebonden metingen en onderzoek dat buiten de Schelde wordt uitgevoerd. Denk maar aan projecten als de uitbreiding van het Zwin of de op stapel staande ontpoldering van de Hedwigepolder, waar de ontwikkeling van natuurwaarde nauwgezet wordt gevolgd. Al die gegevens bij elkaar moeten beoordeeld en geïnterpreteerd worden. Dat levert ons een enorme schat aan informatie en inzichten op, die ons onderzoek ondersteunen en kunnen worden toegepast bij het beheer.”

ONDERZOEKSPARTNERS

Doen jullie vaak een beroep op expertise en kennis van buitenaf?

Joost Backx: “Voortdurend. Met Rijkswaterstaat bijvoorbeeld hebben we zelf heel wat kennis in huis, maar het zou niet verstandig zijn om geen gebruik te maken van de schitterende onderzoeksinstellingen die Nederland en Vlaanderen rijk zijn. Daarom lopen er samenwerkingen met onder meer het Waterbouwkundig Laboratorium Borgerhout, de Universiteit Antwerpen, Deltares, het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, het Vlaams Instituut voor de Zee, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek,

Arcadis en IMDC. Al die partners brengen onmisbare expertise in voor ons onderzoek. Ook nemen we deel aan door de EU gefinancierde projecten met buitenlandse partners. In Engeland en Duitsland bijvoorbeeld lopen ze tegen vergelijkbare problemen aan bij het beheer van estuaria als de

“
Betrouwbare monitoring is onmisbaar om het beleid in het Schelde-estuarium op te volgen.”

Joost Backx

Humber en de Eems. Daarnaast zijn we natuurlijk in voortdurende dialoog met onze stakeholders en hun achterban. Hun kennis is erg waardevol.”

Hoe waarborgen jullie de onafhankelijkheid van het onderzoek?

Youri Meersschaut: “Toen we begonnen met flexibel storten, is meteen beslist om de resultaten van onze inspanningen op te volgen. Op basis van monitoringresultaten kijken we of we de

beoogde doelstellingen halen en waar we moeten bijspringen. Die monitoringresultaten leggen we regelmatig voor aan een groep van experts in de Commissie Monitoring Westerschelde. Zij beoordelen de stortstrategie en geven, als we dat nodig achten, ook advies over andere kwesties die verband houden met ons werk. De commissie opereert onafhankelijk. We bekijken nog of we gelijkaardige structuren kunnen opzetten voor de andere onderzoeksthema’s.”

De werkgroep Onderzoek & Monitoring brengt de kennis van tientallen experts samen.

COMMISSIE MONITORING WESTERSCHELDE: ONAFHANKELIJKE EXPERTS AAN HET WOORD

De Commissie Monitoring Westerschelde (CMW) geeft onafhankelijk advies over de bagger- en stortstrategie in de Westerschelde en over de monitoring en het onderzoek die daarvoor plaatsvinden.

“Om de twee jaar stellen de beheerders van de Westerschelde en de Beneden-Zeeschelde een voortgangsrapport op over de stortstrategie”, vertelt **Jean Berlamont** van de KU Leuven, voorzitter van de commissie. “Daarover doen wij dan uitspraken. Op basis van ons advies stellen de beheerders hun strategie bij of voeren ze herstelmaatregelen uit.”

MEER DAN DE WESTERSCHELDE

Maar dat is niet alles. De CMW is een aanspreekpunt voor de hele werkgroep Onderzoek & Monitoring. Jean Berlamont: “Verschillende projectgroepen vragen ons meerdere keren per jaar om advies. Dat gaat bijvoorbeeld over meetcampagnes en over de Agenda voor de Toekomst. Sommige vragen zijn specifiek gericht op de Westerschelde, andere op de Zeeschelde. Nog andere betreffen algemene kennis, zoals fysische processen in de rivier, de estuariene morfologie en modellen over primaire productie.”

ONAFHANKELIJK

De commissie telt zes leden van verschillende instellingen. Naast Jean Berlamont zetelen **Julien De Rouck** en **Tom Moens** van de Universiteit Gent in de commissie, **Peter Herman** van Deltares, **Cees Van Rhee** van de Technische Universiteit Delft en **Piet Hoekstra** van de Universiteit Utrecht. **Jaak Monbaliu** van de KU Leuven is secretaris. De commissieleden zijn persoonlijk aangesteld en zijn niet gebonden door de instituten waaraan ze verbonden zijn. Ze stellen de adviezen in consensus op. Die adviezen nemen de uitvoerende administraties bijzonder ernstig. Peter Herman: “Dat geldt niet enkel voor de VNSC zelf. Ook met de Vlaamse en Nederlandse overheid hebben we uitstekende contacten. Dat draagt alleen maar bij aan de kwaliteit van het onderzoek.”

GRONDIG HERWERKT

Dat was al het geval toen de commissie werd opgericht, in 2010. Jean Berlamont: “Toen brachten we een diepgaand advies uit over de eerste versie van de ‘Evaluatiemethodiek systeemmonitoring Schelde-estuarium’. Op basis van die methodiek worden de veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid van het Schelde-estuarium om de zes jaar onderzocht in een evaluatierapportage. De werkgroep Onderzoek & Monitoring heeft verschillende hoofdstukken grondig herwerkt. De opmaak van de evaluatierapportage heeft daardoor een jaar langer geduurd, maar de methodiek is tegelijk bondiger en concreter geworden.”